

SECȚIUNEA I EPOCA VECHĂ – ARHEOLOGIE

Maria DIACONESCU

LOCUIREA ENEOLITICĂ DE LA VORNICENI, POD – IBĂNEASA, JUD. BOTOȘANI

În cei peste 125 de ani de cercetare ai culturii Cucuteni a fost urmărită evoluția acestei civilizații, în cele trei faze pe care aceasta le-a cunoscut. Dintre acestea faza de mijloc, A-B rămâne cea mai puțin analizată, într-un con de umbră, caracteristicile sale esențiale nefiind clar definite. Multe din așezările acestei faze au fost cercetate parțial, multe materiale sunt încă inedite.

Conștiința de importanța acestei faze, zise inițial “de tranziție”, cercetători preocupați de această civilizație, precum Ioan Nestor¹, Hortensia Dumitrescu², Vladimir Dumitrescu³, Silvia Marinescu-Bîlcu⁴, Mircea Petrescu-Dîmbovița⁵, Atila Laszlo⁶, Aristotel Crișmaru⁷, Paul Șadurschi⁸, Dan Monah și Ștefan Cucuș⁹, Anton Nițu¹⁰ – pentru a aminti o parte dintre aceștia, au căutat trasăturile ce diferențiază această fază de celelalte două ale culturii Cucuteni.

Așezarea cucuteniană de la Vorniceni Pod – Ibăneasa, încadrată în faza A – B a culturii este cunoscută în literatura de specialitate datorită valorii și varietății artefactelor descoperite, a informațiilor referitoare la faza de mijloc a culturii. Cercetările desfășurate între anii 2001 – 2010 în cele 7 campanii¹¹ au adus date interesante despre modul de construire a locuințelor¹² despre evoluția acestei civilizații în cadrul fazei de mijloc a culturii¹³, despre manifestările magico – religioase întâlnite aici. Cercetările cu caracter preventiv din punctul amintit au fost demarate urmare a lucrărilor hidrotehnice inițiate de „Direcția Apelor Prut” Iași, pentru combaterea inundațiilor în zonă. Primele cercetări de suprafață au fost făcute în 1970 de A. Crișmaru¹⁴ și colectivul RAJB¹⁵.

Zona geografică în care se afla așezarea cucuteniană de la Vorniceni face parte din jumătatea nordică a Câmpiei Moldovei¹⁶, a Jijiei superioare, a Bașeului și ocupă o poziție centrală în cadrul teritoriului jud. Botoșani. Regiunea aceasta de stepă și silvostepă, cu condiții de mediu prielnice vieții omenești prin existența cursurilor de apă, a unor căi de legătură lesnicioase, a fertilității solului erau preferate de comunitățile preistorice, fapt ce a determinat creșterea numărului de așezări. Relieful zonei are aspect vălurit,

¹ I. Nestor, „Săpăturile de pe șantierul Valea Jijiei în anul 1950”, în *SCIV*, 2, 1, 1951, pp. 84 – 94.

² H. Dumitrescu, „Santierul arheologic Traian”, în *SCIV*, 1955, 6, 3-4, pp. 459 – 460.

³ Vl. Dumitrescu, „La station préhistorique de Traian: fouilles des années 1936, 1938 et 1940”, în *Dacia*, IX-X (1941-1944), pp. 11-114; idem, „Unele probleme ridicate de așezarea cucuteniană de la Drăgușeni (jud. Botoșani)”, în *Din trecutul județului Botoșani*, Botoșani, 1974, pp. 33-46.

⁴ S. Marinescu – Bîlcu, „Ceramica cucuteniană de la Drăgușeni: tradiții, creații proprii, aspecte regionale”, în *SCIVA*, 1989, 40, 3, pp. 215-239.

⁵ Mircea Petrescu – Dîmbovița, *Cucuteni*, București, 1966; M. Petrescu – Dîmbovița, M. C. Vălcănu, *Cucuteni – Cetățuie. Monografie arheologică*, 2004, BMA. XIV.

⁶ A. Laszlo, „Cercetări arheologice în așezarea Cucuteni A-B de la Huși”, în *AM*, 1966, IV, pp. 7 – 22.

⁷ A. Crișmaru, *Drăgușeni. Contribuții la o monografie arheologică*, Bacău, 1977; idem, „Noi descoperiri arheologice pe valea Podrigiei”, în *H*, 1979, Botoșani, pp. 97 – 120.

⁸ P. Șadurschi, „Așezarea eneolitică din turbăria de la Lozna, (jud. Botoșani)”, în *Materiale*, XV, București, pp. 86-92.

⁹ D. Monah și St. Cucuș, *Așezările culturii Cucuteni din România*, Iași, 1985.

¹⁰ A. Nițu, *Formarea și clasificarea grupelor de stil AB și B ale ceramicii pictate Cucuteni – Tripolie*, Iași, 1984.

¹¹ P. Șadurschi, *Cronica cercetărilor arheologice, Campania 2001*, București, pp. 336 – 337; M. Diaconescu, „Vorniceni, comuna Vorniceni, județul Botoșani, punct Pod Ibăneasa” în *Cronica cercetărilor arheologice, Campania 2002*, pp. 342 – 343; idem, *Campania 2003*, pp. 372 – 374; idem, *Campania 2007*, pp. 330 – 331; idem, *Campania 2008*, pp. 348 – 349; idem, *Campania 2010*, pp. 244-245.

¹² M. Diaconescu, „Unele aspecte cu privire la construcțiile din așezarea cucuteniană de la Vorniceni, Pod – Ibăneasa”, sub tipar în *Acta Musei Tutovensis*, Bârlad.

¹³ M. Diaconescu, „La ceramice et la plastique cucuteniennes de Vorniceni (dep. de Botosan)”, în vol. *Cucuteni 120 ans des recherches le temps du bilan*, Piatra Neamț, 2005, pp. 353 – 367.

¹⁴ A. Crișmaru, „Drăgușeni, Contribuții la cunoașterea neoliticului din împrejurimile Săvenilor (jud. Botoșani)”, în *SCIV*, 21, 2, 1970, p. 268 și urm.

¹⁵ Al. Păunescu, P. Șadurschi, V. Chirica, *RAJB* București, 1976, pp. 299, 300.

¹⁶ V. Tufescu, *Județul Botoșani*, București, 1977, pp. 5 – 8; V. Băcăuanu, *Câmpia Moldovei – Studiu geomorfologic*, București, 1968, p. 21, 196, 197, vezi și harta fig. 60.

cu interfluvii colinare, deluroase, fragmentate de rețeaua hidrografică: care se desfășoară sub forma unor văi largi, cu versanți afectați de procesele de alunecare sau de aspecte torențiale. Dealurile și colinele sunt orientate N – V, S – E, despărțite de văi dispuse perpendicular sau paralel cu direcția înclinării straturilor geologice. Acestea ajung la altitudinea de 175 – 200 m, câteva cote se încadrează între 225 – 245 m. Cele mai coborâte altitudini sunt în Valea Ibăneșei și Valea Vornicesei (90 și 122 m)¹⁷. Sub influența factorilor exogeni, relieful a suferit importante transformări prin eroziune, alunecări de teren, surpări, solifluxiuni pe versanți, cu înclinare de 3 – 4°. În holocen s-au format principalele tipuri de sol – cernoziomurile grase, cambrice, degradate, lăcoviștele, solonciacurile, colovisolurile. Cea mai mare parte a lor (70%) sunt favorabile culturilor agricole, restul fiind slab alcaline și slab acide. Existența unor surse de materii prime de strictă necesitate pentru astfel de comunități, cum sunt lutul, nisipul, piatra, silexul, solul fertil, pădurile, cursurile de apă au fost determinante în alegerea locului așezării. Pânza de apă freatică are un debit bogat și calitate bună, ce o făceau ușor accesibilă comunităților omenești, terenurile aflate de o parte și de alta ale văilor Vorniceasa, Ibăneasa, Glodul Alb și Fundoiaia au numeroase izvoare. Situl amintit se află la o distanță de cca. 3 km est de satul Vorniceni, pe malul drept inferior al râului Ibăneasa, în apropiere de zona sa de vărsare în Jijia. Ibăneasa este alimentată în procent de 85% din precipitații atmosferice, cea mai mare parte a acestora cade când temperatura este peste 15 grade C. Apele Ibăneșei sunt înghețate 100 – 120 de zile pe an în intervalul noiembrie – martie.

Așezarea de tip jos¹⁸ este situată pe un promontoriu ce se pierde în zona inundabilă între smârcul „La Mориșcă” sau „La Lupu” și un mic pârâiaș ce izvorăște din dealul din preajmă până la Podul Ibăneasa, pe partea dreaptă a D.J. 292 Săveni – Dorohoi, înconjurată de dealuri înalte – fortificată natural, au făcut-o ușor de apărat, abilitățile utilizării condițiilor de mediu de către cucutenieni fiind bine cunoscute. Zona aceasta oferea avantaje numeroase legate de căile de comunicație, resurse diverse și bogate de subzistență, suprafețe întinse de apă, bălți, grinduri, teren favorabil agriculturii, păduri bogate. Relieful zonei se încadrează în aspectul general al Câmpiei Moldovei cu aspect colinar și deluros¹⁹. Așezarea a avut o suprafață de cca. 6 ha, și poate poate fi considerată mare²⁰, însă după cum se cunoaște a fost cercetată parțial – doar în spațiul aparținând „Apelor Române”, situl suferind distrugerii cu ocazia construirii șoselei Săveni – Dorohoi, și în anii de început a construirii barajului.

De-a lungul celor peste 125 de ani de cercetări a culturii Cucuteni, i-au fost dedicate numeroase cercetări care au evidențiat continua evoluție a acestei civilizații. Acestor studii li s-au adăugat cele privind paleofauna, loturile analizate fiind de cele mai multe ori reduce numeric și cantitativ, situație datorată probabil recoltărilor reduce, sau studierii unui număr restrâns de repere, ceea ce face ca acestea să nu fie întotdeauna viabile²¹. Într-o situație diferită se află materialul arheozoologic de la Traian – Dealul Fântânilor, care a beneficiat de un studiu atent din partea specialiștilor antropologi, lotul faunistic de 4007 resturi analizate fiind cel mai numeros la nivelul fazei A – B²². Totalizarea datelor într-un raport cu caracter de sinteză a paleofaunei de la Traian Dealul Fântânilor indică superioritatea mamiferelor vânaute, cu un număr de 2384 resturi osteologice față de cele domestice cu 1623 de resturi, ceea ce presupune că necesarul de carne era obținut prin vânătoare, animalele domestice, între care vitele dețin locul principal, fiind crescute mai ales pentru lapte și ca forță de tracțiune.

Considerând așezarea de la Vorniceni ca fiind apropiată în timp de cea menționată, am găsit necesară o analiză a acestui aspect din perspectiva unei alte așezări din aceeași fază.

Așa cum reiese din succinta prezentare a zonei geografice a Vorniceniului, poziționarea și mărirea așezării, regimul hidrografic al râurilor din apropiere, condițiile oferite de mediu erau prielnice dezvoltării economice a comunității cucuteniene, conducând tot mai mult la scăderea dependenței omului față de natură. Resursele oferite de solul de calitate, din punctul de vedere al practicării cultivării plantelor, cu predispoziție scăzută spre apariția secetei, dat fiind nivelul apei freactice, a contribuit la o productivitate

¹⁷ Ghe. Gherman, *Vorniceni, însemnată vatră strămoșească*, Botoșani, 2007, pp. 15 – 16.

¹⁸ N. Zaharia, M. Petrescu Dimbovița, E. Zaharia, *Așezări din paleolitic până în sec. al XVIII-lea*, p. 33; D. Monah, Șt. Cucuș, *Așezările culturii Cucuteni*, Piatra Neamț, 1985, p. 42.

¹⁹ Ghe. Gherman, *op.cit.*, pp. 15 – 26.

²⁰ D. Monah, Șt. Cucuș, *op. cit.*, 1985, p. 49.

²¹ S. Haimovici, *Quelques problèmes d'archéozoologie concernant la culture de Cucuteni, La Civilisation de Cucuteni en contexte européen*, Iași, 1987, pp. 157 – 166; C. Bcm, *Traian Delul Fântânilor. Fenomenul Cucuteni A – B*, București, 2007, pp. 213 – 224.

²² O. Necrasov, S. Haimovici, „Notă asupra resturilor de faună descoperite în anul 1956 la Traian – Dealul Fântânilor”, în *MCA* 5, 1959, pp. 217 – 219; idem, „Resturile de faună neolitică exhumate în cursul săpăturilor din campania 1957 la șantierul Traian”, în *MCA* 6, 1959 b, pp. 179 – 185; idem, „Studiul resturilor de faună, descoperite în 1959 la Traian (Dealul Viei și Dealul Fântânilor)”, în *MCA* 8, 1962, pp. 261 – 265; idem, „Studiul resturilor de faună neolitică deshumate la șantierul arheologic Traian”, în *MCA*, 9, 1970, pp. 59 – 66.

ridicată. Economia era dominată de creșterea animalelor, fapt evidențiat de analizele paleofaunistice, în așezarea de la Vorniceni fiind determinate până la nivel de specie, 2574 de fragmente din care 2400 aparțin mamiferelor domestice, ce reprezintă 93,24% din materialul faunistic, ceea ce arată că economia era dominată de creșterea animalelor domestice²³, iar restul de 174 aparțin mamiferelor sălbatice, adică 6,75% din fragmente, ceea ce indică faptul că vânătoarea era o ocupație secundară, procente neantâlnite în nici o altă așezare cucuteniană²⁴ până acum. Măsurătorile efectuate relevă faptul că vitele, care dețin dețelul primatului cu un procent de 55,86%, aveau dimensiuni destul de mari, fragmentele osoase indică valori mai mari comparativ cu alte stațiuni din aria culturii Cucuteni²⁵. Suinele ocupă următorul loc cu un procent de 21,71%, determinate probabil de abundența hranei din pădurile aflate în apropiere. Pe locul trei ca frecvență se situează ovicaprinele cu un procent de 14,4%, între care ovinele au o prezență ceva mai ridicată. Procentul ridicat de animale domestice semnalat la Vorniceni ar putea sugera nu doar preocuparea pentru creșterea acestora, dar posibilitatea utilizării acestora ca marfă în cadrul schimburilor intertribale. Vânătoarea era, de asemenea, un mijloc de exploatare a resurselor naturale, dar într-un procent redus, cum se constată din studiul resturilor faunistice. Dintre mamiferele sălbatice pe primul loc se situează *Cervus Elaphus* – talia acestei specii fiind mult mai mare în raport cu alte stațiuni eneolitice, și de asemenea mai mare decât cea din neoliticul Europei Centrale, probabil datorită masivelor de pădure extinse din zonă, ce au creat un biotop favorabil acestei specii. Mistrețul – *Sus scrofa ferus* – găsea condiții foarte bune în pădurile de foiașe, cu o talie destul de mare, se situează pe locul doi ca frecvență. Urmează apoi *Capreolus Capreolus*, *Bos Primigenius*, *Alces Alces* care preferau zonele de lizieră cu ierburi înalte.

Locuințele trainice de lemn au asigurat confortul termic al locuitorilor mai ales în anotimpul rece, ceea ce confirmă pe deplin procesul de sedentarizare al comunităților cucuteniene din această zonă. Este evident că toate aceste activități au contribuit la modificări considerabile ale habitatului prin defrișări, cu consecințe ecologice, desigur. Abundența alimentației va fi contribuit cu siguranță la creșterea speranței de viață a indivizilor. După cum rezultă din materialul arheologic, ocupațiile atât de diverse pe care le desfășura omul presupunea foarte mult efort fizic, regăsit și în aspectul robust al resturilor osteologice umane (patru vertebre, un radius, trei falange, un femur) descoperite în trei gropi din așezarea de la Pod Ibăneasa, ce aparțin unor indivizi de 40 și 60 de ani²⁶. În acțiunile întreprinse de comunitatea cucuteniană de aici se observă preocuparea omului pentru ziua de mâine – fie pe plan material, fie pe cel spiritual. Aceste caracteristici principale ale stilului de la Vorniceni pot să dea o imagine complexă în ideea înțelegerii fenomenului de neolitizare din această așezare. Regăsim aici atât aspecte regionale cât și particulare ale acestui proces din partea de N – E a României.

Viața comunităților preistorice a fost în mod determinant legată de mediul înconjurător, supraviețuirea și calitatea vieții impunând o permanentă adaptare, înnoire, schimbare în scopul exploatarea resurselor existente, a transformării mediului spre asigurarea resurselor pe o bună perioadă de timp. Complexitatea societății umane poate fi descifrată prin identificarea trăsăturilor în cadrul natural în care au trăit comunitățile preistorice, dar în mod sigur și de o anumită tradiție ce a avut de asemenea rol decisiv. În acest stadiu al cercetărilor, datele arheozoologice ne permit reconstituirea vieții comunităților cucuteniene, stabilirea ponderii diferitelor ocupații (creșterea animalelor, agricultura, culesul, pescuitul, vânătoarea, meșteșugurile). Totodată plecând de la aceste date putem aproxima caracteristicile climei ca fiind favorabile dezvoltării agriculturii și aprecia existența întinsă a pădurilor în această zonă. Datele arheozoologice ne permit să reconstituim fie și parțial imaginea vieții comunității preistorice de aici, în stabilirea ponderii diferitelor ocupații în cadrul sistemului economic și de asemenea la conturarea mediului climatic, vegetal, în care viețuiau. În cadrul strategiilor de subsistență, așa cum am mai precizat, vânătoarea ocupa un loc secundar. Nu au fost amintite ca fiind prezente resturi osteologice ale unor animale sălbatice carnivore, ce vor fi fost vâdate pentru a nu produce pagube, ale căror corpuri probabil au rămas pe locul unde au căzut nefiind comestibile, în gropile menajere fiind aruncate doar resturile de la bucătărie. Nu se poate preciza dacă vânătoarea se făcea după anumite principii care să privească conservarea anumitor specii, sau o anumită perioadă din an în care se desfășura.

Agricultura a jucat și ea un rol important în economia comunității. Diversitatea de micromedii, te-

²³ Axioma potrivit căreia de fapt nu animalele au fost domesticate, ci animalele l-au domesticit pe om se potrivește așezării de la Vorniceni.

²⁴ E. Coșea, „Creșterea animalelor domestice în neolitic”, în *H*, 1983, pp. 51 – 70; S. Haimovici, *Quelques problèmes d'archéozoologie concernant la culture de Cucuteni, La civilisation de Cucuteni en contexte européen*, Iași, 1987.

²⁵ A. Ungureanu, „Studiul materialului arheozoologic provenit din așezarea eneolitică de la Vorniceni Pod Ibăneasa”, în *CRA*, 2002, Campania 2001, p. 337; idem, *Arheozoologia actualului jud. Botoșani* (teză de doctorat susținută în anul 2010, manuscris).

²⁶ Determinarea aparține doamnei Georgeta Miu, căreia îi mulțumim pe această cale.

renurile fertile cu strat gros de cernoziom mai ales în zona de platou, apropierea de apă, confirmă practica sa de către comunitatea cucuteniană de aici. Dispunând de o suprafață de teren liber, obștea putea practica o agricultură cu caracter ciclic. Deși nu au fost descoperite depozite de semințe, amprentele de graminee probează creșterea acestor plante la Vorniceni. Pentru necesitățile curente – ca material de construcție, combustie, unelte, arme, lemnul a fost utilizat pe scară largă. În mod necesar lemnul era adus din pădurea aflată în apropiere. Chiar dacă terenul era inițial acoperit de păduri, practicarea intensivă a agriculturii a impus defrișarea unor noi terenuri. De asemenea numărul mare de vite necesita eliberarea unor suprafețe pentru pășune, în detrimentul pădurilor. Un alt aspect important ce definește mediul acestei așezări este dat de diversitatea de micromedii, existența unei zone mlăștinoase, prielnică creșterii stufului și papurii, ambele utilizate la construcții. Acest perimetru oferea comunității și o zonă din care puteau procura ușor hrană – pește, scoici, melci, păsări de baltă, amfibieni în anotimpul cald. Aceste date sunt indirecte și parțiale, din studierea economiei așezării făcută pe baza resturilor faunistice, a amprentelor de plante și semințe.

În cadrul revoluției neolitice, omul devenit producător al mijloacelor de producție de subzistență, constatăm și în așezarea de la Vorniceni un inventar deosebit de bogat. Analiza uneltelor indiferent de natura lor demonstrează o continuă evoluție a prelucrării uneltelor, a procedeelor tehnice, factori de importanță primordială în procesul dezvoltării societății omenestii²⁷. Recentele cercetări întreprinse evidențiază faptul că civilizația Cucuteni cunoaște o perioadă de înflorire a tehnicii de prelucrare a pietrei, silixului, osului și cornului. Dată fiind apropierea de carierele de silix de Prut – fumuriu, negru, brun, cenușiu, dar și de culoare vinețiu închis din zona Nistrului mijlociu, majoritatea uneltelor sunt realizate din acest tip de silix superior, într-un număr important²⁸. În general materialul brut era adus și prelucrat „în atelierele” din așezare, lucru dovedit de existența acestora, dar și de prezența nucleelor de silix descoperite, de mulțimea așchiilor rezultate de la cioplirea uneltelor de silix, diversitatea tipologică a acestora, tipurile de unelte și arme fiind specifice unei economii complexe. Privind în ansamblu repertoriul uneltelor de silix, deosebim forme cu diferite întrebuințări, de dimensiuni mari, mijlocii și mici: lame – cuțit, străpungătoare, vârfuri de săgeată, și de suliță, răzuitoare, gratoare, raclă, nuclee și chiar topoare de silix.

Cât privește uneltele de piatră, material ce se găsește mult mai ușor, constatăm și aici o evoluție tehnică, mai ales în prelucrarea uneltelor șlefuite și lustruite, utilizându-se o gamă variată de roci pentru producerea uneltelor. Enumerăm dintre acestea: gresii silicioase, marnă, granit și chiar bazalt. În cadrul inventarului obiectelor litice un loc de frunte îl ocupă râșnițele de mână confecționate din pietre de râu, prezente în toate locuințele, în gropi, iar în L11, o râșniță fixă cu gardină. Din același tip de rocă de natură sedimentară – gresii silicioase, sunt făcute frecătoarele. Din repertoriul pieselor de piatră, un loc de frunte îl ocupă topoarele ce cuprind o gamă variată ca material, forme și dimensiuni, confecționate din marnă, granit și bazalt. Din categoria dălților s-au găsit doar două exemplare. Diversitatea uneltelor de silix, piatră, deșeurile de prelucrare, tehnicile de prelucrare – retușare, cioplire, șlefuire, dovedesc existența unor meșteri specializați ai comunității.

Pentru grupul de obiecte confecționate din os și corn s-a utilizat material de la animale diverse: bovidee, ovine, variate ca forme, dimensiuni, utilizare. Sunt bine documentate uneltele de os: împungătoare, ace, spatule, unelte folosite la ornat și netezit vase de lut și statuetele. Cât privește pe cele realizate din corn, putem afirma că acest material a cunoscut o largă utilizare, dovadă în acest sens fiind diversitatea tehnică și tipologică a uneltelor, două ateliere de prelucrare a cornului de cerb (în L8 și L16), deșeurile de prelucrare, coarcele de cerb fragmentare. Pe lângă obișnuitele unelte realizate din corn de cerb – săpăligi, brăzdare de plug, s-au mai găsit batoane – retușoare, plantatoare, mânere, instrumente de corn cu urme de culoare utilizate la pictarea vaselor, recipiente, ciocane și manșoane. Surprinde însă lipsa totală a fusaiolilor și a greutăților de lut ars, acestea putând fi suplinite însă cu succes de obiecte de același tip realizate din materiale perisabile.

În așezarea de la Vorniceni sunt prezente unelte și arme de aramă. Fără a fi numeroase, acestea vorbesc despre progresele tehnice înregistrate în domeniul metalurgiei aramei în cadrul civilizației Cucuteni. Au fost descoperite ace cu secțiune rotundă, cu și fără ureche, străpungătoare și un fragment de topor. Cu siguranță au existat unelte, recipiente și arme din lemn, însă materialul fiind perisabil s-au distrus. Dovada prelucrării lemnului sunt construcțiile, amprentele păstrându-se în lut. Există replici ale pieselor de mobilier, realizate în lut – de tipul tronurilor, scăunelelor, analogiile etnografice susținând aceasta. Cu siguranță din lemn se puteau face o gamă largă de unelte folosite în agricultură, arme de vânătoare, pescuit, tors, țesut, piese de mobilier, mijloace de transport. De asemenea s-au bucurat de atenție și celelalte mate-

²⁷ Al. Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București, 1970, p. 53.

²⁸ D. Boghian, „Unlele considerații asupra utilajului litic al comunităților Precucuteni – Cucuteni – Tripolie”, în *Cucuteni aujour d' hui*, Piatra Neamț, 1996, pp. 277 – 342.

riale existente: pieile, fibrele textile animale și vegetale, prelucrarea acestora având beneficiul îmbunătățirii vieții. La toate acestea adăugăm meșteșugul care i-a consacrat pe cucutenieni, ca fiind cei mai de seamă ceramiști din preistoria românească și europeană. Fără a intra în detalii, facem aprecierea asupra evoluției pe care o cunoaște tehnica deosebită în prepararea pastei, modelarea și arderea vaselor. Cucutenienii de la Vorniceni dovedesc un apetit aparte pentru perfecționare și diversificarea formelor vaselor. Toate componentele demonstrează capacitatea ceramiștilor de aici în stăpânirea secretelor legate de prepararea pastei, modelare, ardere, ornamentare, progrese notabile față de faza anterioară, ce prezintă așezarea ca fiind un centru important de producere a ceramicii.

Inventarul bogat din unele locuințe, în contrast cu cel al altora, construcțiile mari și solide alături de cele de dimensiuni modeste, prezența ceramicii de prestigiu de mare frumusețe și diversitate, sunt argumente în favoarea existenței unei departajări sociale în cadrul acestei comunități. Aspectul înfloritor al așezării rezultă din numărul mare de unelte existente în așezare, de permanenta preocupare pentru diversificarea și perfecționarea lor, numărul mare de resturi osteologice (cercetate parțial) – argument în favoarea creșterii unui număr mare de animale, și poate o încercare de ameliorare a raselor de animale domestice, dacă luăm în considerare faptul că resturile faunistice ale acestora sunt sensibil mai mari comparativ cu cele din alte așezări cucuteniene, dezvoltarea agriculturii, diversitatea manifestărilor de artă, preocupările legate de viața spirituală. Stratul gros de cultură indică o așezare de durată, firesc pentru această perioadă de dezvoltare economică, socială, în condiții de climă și mediu prielnice vieții în această zonă de N-E a României.

Aceste succinte date referitoare la așezarea cucuteniană de la Vorniceni, aduc în atenție aspecte ale unei unități geografice distincte, economice, menite să evidențieze neolitizarea acestui spațiu cu atribute ce o diferențiază în parte de alte așezări cucuteniene contemporane ei. Materialul arheologic de o mare bogăție și varietate relevă o așezare prosperă ce oferă ocazia studierii complexe a manifestărilor din sfera culturii materiale, spirituale, a evoluției acestei comunități din N – E României în eneolitic. Cu siguranță că factorii de ordin local determinați în parte de condițiile de mediu, de o anumite tradiție, au avut un rol decisiv în dezvoltarea sa. Lucrarea monografică ce-i va fi dedicată așezării de la Pod Ibăneasa va suplimenta informațiile referitoare la manifestările din sfera culturii materiale și spirituale, a evoluției acestei comunități eneolitice din jud. Botoșani.

L'HABITAT ENEOLIQUE CUCUTENIENNE DU VORNICENI, BOTOȘANI, ROMANIA

(Résumé)

L'article présente aspects de l'habitat eneolique cucutenienne du Vorniceni, Botoșani, Romania en se consentant sur le process du neolithiasion cet espace. Avec toutes ses caractéristiques, l' économie de cette communauté agro-pastorale est l'un de subsistance, comme le montre l'étude paleo faunistique, axée sur la croissance et l'exploitation des animaux domestiques, l'agriculture et, subsidiairement, sur l'exploitation des autres ressources.